

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
Департамент освіти Сумської обласної державної адміністрації
Інститут педагогіки НАПН України
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України
за участю

Національний Еразмус+ офіс в Україні
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
Житомирський державний університет імені Івана Франка
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
Київський університет імені Бориса Грінченка
Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
Державна установа «Палац дітей і молоді «Золак» м. Мінська», Білорусія
Казахський національний університет ім. аль-Фарабі, Казахстан
Ферганський державний університет, Узбекистан
Harbin University, China
University of Warmia and Mazury in Olsztyn, Poland
European Regional Academy in Armenia, Armenia
All Nations University College, Ghana
Velzys gymnasium, Lithuania
Oekraïense School, Netherlands
Technical University of Moldova, Moldova

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ВИЩОЇ ОСВІТИ: ГЛОБАЛЬНИЙ, ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ТА НАЦІОНАЛЬНИЙ ВИМІРИ ЗМІН

Матеріали VI Міжнародної
науково-практичної конференції

Том 2

23–24 квітня 2020 року

*До 90-тої річниці кафедри педагогіки
Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка*

Суми

Видавництво СумДПУ імені А. С. Макаренка

2020

Ministry of Education and Science of Ukraine
Sumy State Pedagogical University named after A.S. Makarenko
Department of Education of Sumy Regional State Administration
Institute of Pedagogics of NAPS of Ukraine
Institute of Pedagogical Education and Adult Education of NAPS of Ukraine

with participation of

National Erasmus+ office in Ukraine

The state institution "South Ukrainian national pedagogical university named after K. D. Ushynsky"

Zhytomyr State University named after Ivan Franko

Poltava National Pedagogical University named after V. G. Korolenko

Borys Grinchenko Kyiv University

Sumy Regional Institute for Postgraduate Pedagogical Education

The state institution "Palace of Children and Youth "Zolak" Minsk, Belarus

Kazakh National University named after al-Farabi, Kazakhstan

Ferghana State University, Uzbekistan

Harbin University, China

University of Warmia and Mazury in Olsztyn, Poland

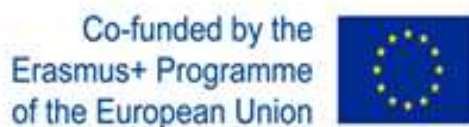
European Regional Academy in Armenia, Armenia

All Nations University College, Ghana

Velzys gymnasium, Lithuania

Oekraïense School, Netherlands

Technical University of Moldova, Moldova

**INNOVATIVE DEVELOPMENT
OF HIGHER EDUCATION: GLOBAL, EUROPEAN AND NATIONAL
DIMENSIONS OF CHANGE**

PROCEEDINGS

of VI International scientific-practical conference

Volume 2

23-24 April 2020

To the 90th Anniversary of the Chair of Pedagogics
Sumy State Pedagogical University named after A.S. Makarenko

Sumy

Publishing house of Sumy SPU named after A. S. Makarenko

2020

УДК 378.091:001.895](477:4)(063)

I 66

*Рекомендовано до друку вченою радою
Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка
(протокол № 9 від 02.04.2020 р.)*

Редакційна колегія:

А. А. Сбруєва – доктор педагогічних наук, професор (**відповідальний редактор**);

М. А. Бойченко – доктор педагогічних наук, доцент;

Т. М. Дегтяренко – доктор педагогічних наук, професор;

С. Б. Кузікова – доктор психологічних наук, професор;

Г. Ю. Ніколаї – доктор педагогічних наук, професор

О. І. Огієнко – доктор педагогічних наук, професор;

О. Г. Козлова – кандидат педагогічних наук, професор;

С. М. Кондратюк – кандидат педагогічних наук, професор;

Н. М. Павлушенко – кандидат педагогічних наук, доцент;

А. О. Поляничко – кандидат педагогічних наук, доцент;

І. А. Чистякова – кандидат педагогічних наук, доцент

Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний, європейський та національний виміри змін: матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції (23–24 квітня 2020 року, м. Суми). Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2020. 191 с.

ISBN 978-966-698-289-9 (повне зібрання)

ISBN 978-966-698-291-2 (Том 2)

Збірник містить матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний, європейський та національний виміри змін», що є складовою виконання проекту програми Еразмус+ Жан Моне Модуль. У матеріалах конференції розглядаються психологічні основи інноваційного розвитку вищої освіти; інновації у підготовці фахівців з дошкільної та початкової освіти у контексті реалізації концепції «Нова українська школа»; інновації у виховній діяльності закладів освіти у контексті реалізації концепції «Нова українська школа»; інноваційні технології професійної підготовки соціальних працівників у сучасному суспільстві; інновації у професійній підготовці фахівців корекційної та інклюзивної освіти.

Proceedings contain materials of the International scientific-practical conference “Innovative development of higher education: global, European and national dimensions of change”. The conference is held within the framework of Erasmus+ Jean Monnet Module project. Proceedings of the conference reveal psychological basics of innovative development of higher education; innovations in the training of specialists in preschool and primary education in the context of the implementation of the concept «New Ukrainian School»; innovations in the educational activity of educational institutions in the context of the implementation of the concept «New Ukrainian School»; innovative technologies of vocational training of social workers in modern society; innovations in the professional training of specialists in correctional and inclusive education.

The materials are published as part of the EU project which is funded with support from the European Commission. This publication reflects the views only of the authors and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Матеріали конференції подано в авторській редакції.

УДК 378.091:001.895](477:4)(063)

РОЗДІЛ 6. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

М. І. Леврінц

Закарпатський угорський інститут імені Ракоці Ференца II

THE EFFECT OF TEACHER IMMEDIACY ON CLASSROOM COMMUNICATION

Teacher immediacy is high on the agenda in effective teaching research and is arguably one of the most frequently investigated concepts in classroom communication research. High immediacy behaviours of teachers enhance learners' affective and cognitive learning and, in general sense, have a positive bearing for all of the instructional process and relational dimensions (Witt, Wheelles, 2001).

Introduced by a social psychologist Albert Mehrabian in 1969, the term immediacy is conceptualized as the degree of physical and psychological proximity between individuals (Mehrabian, 1969, p. 203). Teacher immediacy is a composite concept encompassing verbal and non-verbal communication behaviours which aim at reducing psychological distance between the teacher and the learner. Learners may become closer to a teacher they like or perceived by them as the one who exposes immediacy behaviours and, on the contrary, avoid teachers who do not exhibit immediacy and, therefore, may be disliked by learners. The sense of liking enhances immediacy behaviours during communication between teachers and students.

It is commonly accepted that communication between teachers and students plays an exceptional role in the teaching-learning process, with the concept of immediacy being a crucial point in establishing interpersonal relationship and communication between its protagonists. Substantial empirical evidence suggests that positive relationship between the teacher and students leads to positive attitudes toward the context of learning. In particular, in J. F. Andersen's (1979) widely cited work, which has become "the classical study of the genre", teacher immediacy was found to correlate with student affect toward the course instructor (46 %). 20 % of the variance in student affect toward the course content was also predicted by teacher immediacy behaviours. Her research indicates that immediacy is central to affective learning by evoking students' sense of liking for the teacher, the course content and positive feelings toward the learning context (Andersen, 1979).

Presumably, positive classroom atmosphere is likely to contribute to cognitive gains of students. Nevertheless, despite substantial research findings supporting the claim of positive correlation between immediacy behaviours and affective learning, no conclusive evidence was provided proving its direct link with cognitive learning. To illustrate the point, on the basis of a meta-analysis review of 81 studies, P. L. Witt et al. (2007) arrive at a conclusion that teacher immediacy accounts for only a modest variance ($r=.17$) in students' performance on cognitive learning measures. The cumulative evidence of their meta-analysis suggests that immediate teachers influence students' attitudes and perception concerning their learning but fail to considerably affect the outcomes of cognitive learning (Witt et al., 2007).

Disregarding impressive empirical evidence, communication researchers level criticism at the reliability of certain instruments for measuring cognitive component of learning, in this way formulating less categorical conclusions. In the studies of teacher immediacy changes in cognitive learning are usually measured on the basis of standardized tests or course grades, which are believed by many to be inaccurate and unreliable. In essence, tests may fail to assess content areas covered by a learner or attribute learning gains to the influence of the current instructional process, while, in actual fact, students may have already known some of the content before the course. Test results also depend on the learner's writing skills, test anxiety, preparation etc. Course grades are also ineffective in that they include in addition to cognitive performance such variables as attendance, student preparation, participation, writing skills, perceived motivation etc. (Gorham, 1988).

Another pitfall mentioned in this respect is the temporal domain which means that most studies assessing influence of teacher immediacy on cognitive learning did not take into consideration long-term cognitive gains of immediate teaching.

Immediacy is described as a multifaceted demonstration of psychological proximity by verbal and non-verbal means. Accordingly, its verbal and non-verbal dimensions are given treatment in the communication research.

Non-verbal immediacy

Non-verbal immediacy is understood as extra-linguistic messages sent by teachers to learners aimed at establishing psychologically positive relationships. Non-verbal messages are related to the affective domain of communication. Non-verbal cues are mediated through such effective teaching behaviours as appropriate eye-contact, the use of gestures, movement about the classroom, smiling, vocal variety and the use of humour (Chesebro, McCroskey, 2001, p. 61).

An overwhelming majority of respective studies support that non-verbal immediacy of teachers enhances students' learning gains. Moreover, this influence tends to be mutual in that students who exhibit non-verbal immediacy behaviours in relation to their teachers as perceived by teachers themselves also express more favourable attitude to their students. In an experimental manipulation of non-verbal and verbal immediacy behaviours it was observed in the study of P. Witt and L. Wheelles (2001) that non-verbal immediacy was conducive to cognitive and affective learning achievements of students. At the same time, higher verbal immediacy combined with higher and lower non-verbal immediacy produced only slight cognitive gains (Witt & Wheelles, 2001).

Non-verbal immediacy is strongly related to students' perception of teacher effectiveness, cognitive learning and related to it information recall, as well as affective learning. The relationship between non-verbal immediacy and cognitive learning was found to be consistent in different cultures too.

Verbal immediacy

In the context of classroom communication, verbal immediacy is described as a deliberate choice of linguistic means aimed at establishing positive relationships between teacher and learners. Verbal immediacy manifests itself in such verbal behaviours as resorting to humour, addressing learners by

name, praising learners, the use of inclusive pronoun “we” instead of “you” to demonstrate kinship with students and common interests, using personal examples, sharing experiences, talking to students not only as part of instruction, but also outside classroom etc.

Verbal and non-verbal immediacy behaviours are closely interwoven occurring simultaneously. Therefore, researchers commonly prefer studying both of them. One such example is the study of Teven and Hanson (2004) who emphasized the expediency of applying both verbal and non-verbal immediacy cues, which eventually leads to students’ perceiving teacher as credible. The combination of verbal and non-verbal immediacy behaviours was shown to increase students’ affect for the instructor, the course, the subject-matter and decrease in students’ apprehension (Teven & Hanson, 2004).

The following beneficial outcomes of teacher immediacy are widely cited in the relevant sources: highly immediate teachers significantly enhance affective learning gains; immediate teacher behaviours improve students’ attitude toward the instructor, the course, the instructional content; teacher immediacy is moderately associated with cognitive learning; highly immediate teachers create a supportive learning environment; immediacy was shown to correlate with learner motivation; non-verbal immediacy was found to strongly correlate with students’ reports on perceived learning ($r=.51$) and affective learning ($r=.49$) (Witt, Wheelles, Allen, 2007). Verbal immediacy is also significantly associated with students’ perceived learning ($r=.49$) and affective learning ($r=.49$). Only a slight correlation of immediacy and cognitive learning was measured ($r=.17$).

In sum, despite disparity in findings on teacher immediacy, somewhat incongruent theoretical framework, the massive work embodied in hundreds of empirical studies makes it impossible to overlook the claims in support of immediacy’s relevance for learning outcomes and effective teaching.

REFERENCES

- Andersen, J. F. (1979). Teacher immediacy as a predictor of teaching effectiveness. In D. Nimmo (Ed.), *Communication yearbook*, 3 (pp. 543–559). New Brunswick, NJ: Transaction Books.
- Chesebro, J., McCroskey, J. (2001). *The relationship of teacher clarity and immediacy with student state receiver apprehension, affect, and cognitive learning*. URL: <http://www.jamescmccroskey.com/publications/192.pdf>
- Gorham, J. (1988). The relationship between verbal teacher immediacy and student learning. *Communication Education*, 37, 40–53.
- Mehrabian, A. (1969). Some referents and measures of nonverbal behavior. *Behavioral Research Methods and Instrumentation*, 1, 2132–17.
- Teven, J., Hanson, T. (2004). The impact of teaching immediacy and perceived caring on teacher competence and trustworthiness. *Communication Quarterly*, 52(1), 39–53.
- Witt, P., Lawrence, R. Wheelles, L., Allen, M. (2007). A meta-analytical review of the relationship between teacher immediacy and student learning. *Communication Monographs*, 71(2), 184–207.
- Witt, P., Wheelles, L. (2001). An experimental study of teachers’ verbal and nonverbal immediacy and students’ affective and cognitive learning. *Communication Education*, 50, 327–342.

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 6. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Леврінц М. І. The effect of teacher immediacy on classroom communication	4
Пухно С. В. Значення інноваційного навчання в процесі підготовки сучасного фахівця професійної діяльності.....	7
Соболева С. М. Формування інноваційного мислення в процесі розвитку сучасної вищої освіти	9

РОЗДІЛ 7. ІННОВАЦІЇ В ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ІЗ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ «НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА»

Глух В. Формування пізнавальної активності в дітей старшого дошкільного віку в ході мовленнєвих занять	11
Кондратюк С. М., Крившенко Л. М. Інновації у підготовці майбутніх учителів початкових класів до роботи в умовах НУШ.....	13
Коханова Н. Ю. Професійний розвиток учителя іноземних мов у контексті нової української школи	17
Кравченко А. В. Інноваційних технологій на уроках читання в школі і ступеня.....	20
Крившенко Л. М. Навчання на засадах діалогу як інноваційна форма фахової підготовки вчителів початкових класів	23
Кулагіна Т. Роль директора освітнього закладу в реаліях НУШ	27
Кухта І. Критичне мислення як необхідна компетенція вчителя НУШ.....	29
Лукьяненко Ю. М., Шаповалова О. В. Формування шанобливого ставлення дітей старшого дошкільного віку до дорослих у контексті історико-теоретичного аналізу.....	31
Макущенко А. М. Значення казки в розвитку дітей молодшого дошкільного віку.....	33
Махоня І. М., Шаповалова О. В. Значення гри в ознайомленні дітей дошкільного віку з навколишнім середовищем	35
Муращенко О. В. Принципи організації активного навчання вчителів початкових класів у процесі їх підготовки до інтегрованого навчання.....	38
Остапенко З. А., Шаповалова О. В. Вплив музичного середовища на розвиток імпровізації в дітей дошкільного віку	41
Прокопчук С. О. Інтегровані уроки як ефективна форма навчання здобувачів початкової освіти	44
Радченко В. Розвиток у майбутніх вихователів стійкої потреби до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності	47
Романова А. Формування різних типів моральної поведінки в дітей старшого дошкільного віку в процесі сюжетно-рольових ігор.....	51
Сенько І. В., Шаповалова О. В. Соціально-комунікативна компетенція старших дошкільників: теоретичний аспект	53

Сердюк М. Зміст і структура ціннісного ставлення до творів мистецтва в дітей старшого дошкільного віку	55
Сєдих К. О. Формування моральної поведінки в дітей молодшого дошкільного віку засобами казки (за методикою Л. Фесюкової)	58
Твердохліб О. Формування педагогічних цінностей у майбутніх фахівців дошкільної освіти в процесі професійно-педагогічної підготовки.....	61
Фролова Н. Є., Фролов Р. С., Голозубова О. В. Підготовка педагогічних кадрів: досвід Фінляндії	64
Харькова Є. Д. Підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти до розвитку соціальної обдарованості дітей у проблемному полі педагогіки вищої школи	67
Ходунова К. М., Шаповалова О. В. Формування моральних почуттів у дітей середнього дошкільного віку засобами українського фольклору	70
Шаповалова О. В. Підготовка фахівців із дошкільної освіти до економічної соціалізації дітей старшого дошкільного віку	72
Шрамченко О. П. Роль керівника закладу дошкільної освіти у створенні ефективного виховного середовища	75
Шупик Т. Авторська казка як засіб творчого розвитку дошкільників	77

РОЗДІЛ 8. ІННОВАЦІЇ У ВИХОВНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ ОСВИТИ У КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ «НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА»

Авраменко В. В. Реалізація наскрізної змістової лінії «підприємливість та фінансова грамотність» у закладах позашкільної освіти.....	81
Бикова М. М. Формування педагогічної толерантності в сучасній системі цінностей.....	83
Бойченко А. В. Виховний потенціал закладів позашкільної освіти в організації гурткової роботи з образотворчого мистецтва для обдарованих учнів	86
Василега П. А., Литовченко С. О. Застосування проблемного навчання як необхідна складова інновацій у природничій освіті.....	87
Voronina Н. R. Development of soft skills for intercultural communication	90
Гаврило О. І. Проблеми інтеграції мистецтва й екологічного виховання в роботі педагогів закладів дошкільної освіти	92
Генкал С. Е., Бахтін В. О. Формування пізнавальних мотивів учнів профільних класів на уроках біології.....	94
Генкал С. Е., Бугрим А. О. Ситуація успіху як умова формування мотивації учнів до навчання біології	97
Генкал С. Е., Змієвська Д. Ю. Використання ігрових технологій на уроках біології в закладах загальної середньої освіти.....	101
Генкал С. Е., Одінцева К. М. Упровадження профільного навчання в Україні	105
Генкал С. Е., Хижняк Є. А. Організація групової роботи учнів профільних класів на уроках біології.....	109
Кірноз Т. М. Роль і значення духовної культури у вихованні учнівської молоді	113

Лоза Т. О., Затилкін В. В. Професійна підготовка майбутніх фахівців різних спеціальностей засобами фізичного виховання.....	115
Ніколаї Г. Ю. Антон Макаренко – парадокси історії	117
Онищук Л. А. Методологічний потенціал середовищного підходу – ефективний засіб реалізації ідей нової української школи.....	119
Пархоменко І. В. Формування національної ідентичності дітей та учнівської молоді засобами історичного краєзнавства.....	122
Петренко Л. М. Педагогічна діяльність Г. Ващенко та його роль у розвитку педології у ХХ ст.	125

РОЗДІЛ 9. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Єфремова Г. Л. Соціально-педагогічний супровід як засіб розвитку професійної адаптивності соціальних педагогів у системі післядипломної освіти	128
Зарипова К. Ф. Танец на манеже цирка	131
Курінна Л. В. Професійна підготовка майбутніх соціальних працівників в умовах закладу вищої освіти: теорія питання.....	134
Нестерчук В. В. Домашнє насильство як соціальна проблема сучасного суспільства.....	137
Юлдашев И. А. Сотрудничество махалли и кенгаша схода сельских граждан, школы, семьи в процессе формирования у подростков социальной активности.....	139

РОЗДІЛ 10. ІННОВАЦІЇ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ КОРЕКЦІЙНОЇ ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Артеменко О. В. Інклюзивна компетентність у професійній підготовці фахівця спеціальної освіти.....	144
Атрощенко Н. М. Інклюзивна освіта в Україні: суперечності та перспективи.....	146
Атрощенко Н. М., Безкоровайна Л. М. Використання мультисенсорної методики «нумікон» у формуванні елементарних математичних уявлень у дітей з інтелектуальними порушеннями.....	149
Бобошко В. М. Упровадження ідей педагогічного менеджменту в процес корекційної діяльності фахівця спеціальної освіти	153
Коваленко О. М. Проектна діяльність майбутніх корекційних педагогів як засіб розвитку їх професійних умінь	155
Конограй І. В. Підготовка педагогів до інклюзивного навчання засобами віртуального навчального середовища.....	157
Корнієнко О. Б. Значення саморозвитку в професійній підготовці фахівця спеціальної освіти.....	159
Коршунова Н. І. Використання кейс-методу в підготовці майбутніх корекційних педагогів	162
Кулакова В. В. Комунікативна компетентність у професійній підготовці фахівця спеціальної освіти.....	164

Ланько Н. М. Специфіка підготовки педагогів для корекційної та інклюзивної освіти.....	167
Малахова Ю. В., Малахов К. М. Особенности инклюзивного образования в Китае.....	170
Махоня В. І. Принципи й загальні підходи корекції дисграфії в молодшому шкільному віці	172
Переяслова С. Л. Поєднання традиційних та нових форм навчання майбутніх корекційних педагогів.....	174
Прядко Л. О. Актуальні проблеми педагогічної підтримки дітей з особливими освітніми потребами	176
Рябіченко О. І. До проблеми інтеграційного використання знань у процесі фахової підготовки корекційного педагога	178
Синявіна Ю. А. Засоби веб-технологій у професійній підготовці фахівців спеціальної освіти	182
Хупавка Н. М. Інтерактивні методи навчання майбутніх корекційних педагогів.....	184

Наукове видання

Матеріали VI Міжнародної
науково-практичної конференції

**ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ВИЩОЇ ОСВІТИ:
ГЛОБАЛЬНИЙ, ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ТА НАЦІОНАЛЬНИЙ
ВИМІРИ ЗМІН**
(23–24 квітня 2020 року)

DOI 10.24139/978-966-698-291-2/2020/conference/tom2

Суми: Видавництво СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2020 р.
Свідоцтво ДК № 231 від 02.11.2000 р.

Відповідальний за випуск ***В. І. Шейко***
Комп'ютерна верстка ***І. А. Чистякова***

Підписано до друку 02.04.2020.
Формат 60x84/16. Гарн. Times. Папір офсет.
Друк ризогр. Ум. друк. арк. 11,10
Тираж 200 пр. Вид. № 85.

Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка
вул. Роменська, 87, м. Суми, 40002

Виготовлено на обладнанні СумДПУ імені А. С. Макаренка